

LOGISTIK KOMPANIYLAR KORPORATIV MOLIYAVIY BOSHQARUVINING IQTISODIY AHAMIYATI

Maxmudov Samariddin

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti

“Moliya bozori va sug'urta ishi” kafedrası PhD v.b dotsenti

Xorijiy mamlakatlarda logistik korporativ tuzilamlar xalqaro savdoni osonlashtirish va global ta'minot zanjirlarini boshqarishda muhim ahamiyatga ega bo'lib, samarali moliyaviy menejment kompaniyalarga transchegaraviy tranzaksiyalarning murakkabliklarida harakat qilish, valyuta o'zgarishini boshqarish va transport, saqlash va bir nechta mintaqalar bo'ylab tarqatish bilan bog'liq xarajatlarni optimallashtirishni ta'minlaydi.

Logistika korxonalarini moliyaviy boshqaruvida xarajatlarni boshqarish va operatsion samaradorlikni oshirish tashqi bozorlarda raqobatbardoshlikni saqlab qolish uchun zarurdir. Moliyaviy menejment kompaniyalarga xarajatlar tuzilmalarini tahlil qilish, xarajatlarni optimallashtirish sohalarini aniqlash va jarayonlarni raqamlashtirish, marshrutni optimallashtirish va inventarni boshqarish tizimlari kabi samaradorlikni oshirish tashabbuslarini amalga oshirish imkonini beradi. Xarajatlarni minimallashtirish va samaradorlikni oshirish orqali kompaniyalar o'zlarining rentabelligi va bozordagi mavqeini oshirib boradi.

Logistika kompaniyalari uchun korporativ moliyaviy menejmentning iqtisodiy ahamiyati uning iqtisodiy barqarorligini oshirish, investitsion kredit olish imkoniyatini osonlashtirish, moliyaviy-sanoat integratsiyasi risklarini boshqarish va samarali moliyaviy va boshqaruv hisobi amaliyotlari orqali raqobatbardoshlikni oshirishdagi asosiy roli hisoblanadi. Moliyaviy menejment iqtisodiy barqarorlikni ta'minlaydigan strategik ustuvorliklarni yaratishni qo'llab-quvvatlaydi [1].

Logistika korxonalarining iqtisodiy barqarorligini boshqarishning asosiy maqsadi samarali va barqaror rivojlanishning iqtisodiy ko'rsatkichlari ta'minlangan holda xavfsiz ishlash uchun shart-sharoitlarni yaratishdir [2]. Bunga izchillik, moslashuvchanlik, uzluksizlik, murakkablik, muvozanat, ko'p o'zgaruvchanlik va tashqi raqobat muhitidagi o'zgarishlarga moslashish kabi tamoyillarga rioya qilish orqali erishiladi.

Raqobat muhitida iqtisodiy barqarorlikni mustahkamlashning strategik ustuvor yo'nalishlari ichki va tashqi tahlillarni o'tkazish, kontseptual tamoyillarni shakllantirish, strategik maqsadlarni ishlab chiqish va taktik chora-tadbirlarni amalga oshirishdan iborat. Ushbu ustuvorliklar logistika xizmatlarini ko'rsatishni oshirish, maqbul iqtisodiy barqarorlik zaxirasini ta'minlash, sug'urta va zaxira fondini shakllantirish, investitsiyalarni amalga oshirish va innovatsiyalarni kuchaytirishga qaratilgan. Logistika korxonalarining iqtisodiy barqarorligini boshqarish tizimi xizmatlar sifati va raqobatbardoshligini oshirish, moliyaviy va iqtisodiy barqarorlikni doimiy monitoring qilish, iqtisodiy imkoniyatlarni rejalashtirish va almashtirish, ta'lim va ilmiy muassasalar bilan hamkorlikni rivojlantirishga yo'naltirilishi muhim ahamiyat kasb etadi.

Kredit sifati bank boshqaruvi va logistika korxonalarini rivojlantirish uchun juda muhim, kredit tekshiruvlari resurslarni taqsimlash va bozorni faollashtirishga yordam beradi [3]. Moliyaviy menejment logistik korxonalar kreditni baholashda uning ahamiyatini ko'rsatuvchi eng ko'p ta'kidlangan baholash o'lchovi sifatida paydo bo'ldi. Logistika korxonalarining kreditga layoqatliligini aniqlashda moliyaviy institutlar va logistik elementlar investitsion kredit jarayonlarni baholashda asosiy omillar hisoblanadi.

Moliyaviy-sanoat integratsiyasi risk darajasi uni sanoat kengayish tezligi va moliyaviy xarajatlar nisbati kabi omillar orqali boshqarishalohida o'rin tutadi [4]. Moliyaviy-sanoat integratsiyasi logistik korxonalariga sinergiya ta'sirini keltirishi mumkin, lekin ayni paytda manfaatlar to'qnashuviga, moliyaviy zanjirning uzilishiga va xavf infeksiyalariga olib kelishi mumkin. Moliyaviy-sanoat integratsiyasi xavfi bilan ijobiy bog'liq bo'lgan omillarga sanoat kengayish sur'ati va moliyaviy xarajatlar nisbati kiradi. Ushbu moliyaviy risklar bilan salbiy bog'liq bo'lgan omillarga korporativ nochorlik, rentabellik va operatsion salohiyat alohida o'rin tutadi.

Shunigdek, moliyaviy va boshqaruv hisobi raqobatbardosh ustunlikni yaratish va logistika kompaniyalariga qiymat qo'shishda muhim rol o'ynaydi [5]. Moliyaviy jarayonlarni boshqarish samarali xizmatlarni taqdim etish va yangi moliyaviy mahsulotlarni ishlab chiqish, sanoatning o'sishi va chuqurlashtirishiga hissa qo'shish uchun zarurdir [6]. Logistika korxonlari moliyaviy jarayonlarni boshqarishning asosiy yo'nalishi moliyaviy amaliyotlarni logistika boshqarish tizimining ishlash tartiblarini takomillashtirish va risklarni nazorat qilish bo'yicha sa'y-harakatlarni kuchaytirishdan iborat. Logistika korxonlar strategik qarorlar qabul qilish va bozorni kengaytirishda moliyaviy xizmatlarning samaradorligini ta'minlash uchun juda muhimdir.

Moliyaviy boshqaruv xorijiy mamlakatlarda strategik qarorlar qabul qilish va bozorni kengaytirish tashabbuslarini qo'llab-quvvatlash uchun muhim ma'lumotlar va tahlillarni taqdim etadi. Har tomonlama moliyaviy baholash, bozor imkoniyatlarini baholash va investitsiya xatarlarini baholash orqali kompaniyalar yangi bozorlarga kirish, xizmat ko'rsatish takliflarini kengaytirish yoki strategik sheriklik va ittifoqlar tuzish bo'yicha asosli qarorlar qabul qilishlari mumkin.

Xulosa o'rnida logistika amaliyotlari bilan shug'ullanuvchi korporativ tuzilmalar uchun moliyaviy menejmentning iqtisodiy ahamiyati uning xalqaro savdoni osonlashtirish, xatarlarni yumshatish, xarajatlarni optimallashtirish, muvofiqlikni ta'minlash va strategik o'sish tashabbuslarini qo'llab-quvvatlash qobiliyatidadir. Moliyani samarali boshqarish orqali kompaniyalar global imkoniyatlardan foydalanishlari, raqobatbardoshlikni oshirishlari va ichki va xalqaro bozorlarda barqaror iqtisodiy o'sishni ta'minlashga olib keladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Volodymyr, Panchenko. (2022). *Management of Economic Sustainability of Logistics Enterprises. Business Inform*, 9(536):60-66. doi: 10.32983/2222-4459-2022-9-60-66
2. Bakhriddinovich, M. S. (2024). *The Influence of the Logistics Industry on Sustainable Economic Growth in the Case of Uzbekistan. EUROPEAN JOURNAL OF BUSINESS STARTUPS AND OPEN SOCIETY*, 4(4), 231-237.
3. Guo, L., Feng, J., & Guo, J. W. (2019). *Key factors in supply chain financial credit in logistics industry. Revista de Cercetare si Interventie Sociala*, 64, 37-45.

4. Wen, K. (2013). *Financial-Industrial Integration Risk Management Model of Listed Companies Base on Logistic*. *Advances in Information Sciences and Service Sciences*, 5(1), 767.
5. Geisa, Pereira, Nunes., Gabriel, Azeredo, Coutinho., Alice, Nascimento, Rocha, Moura., Mauricio, Ferreira, Chaves. (2020). *Business Logistics: Interrelationship between managerial and financial accounting – a strategy generating competitive advantage*. 06(03):1-9. doi: 10.23883/IJRTER.2020.6015.VVC60
6. Shen, C., Zhao, L. M., & Li, Y. (2011, September). *A summary of the research on financial records logistics management system*. In *2011 IEEE 18th International Conference on Industrial Engineering and Engineering Management* (pp. 1437-1440). IEEE.

ISLOM KAPITAL BOZORI EKOTIZIMIDA TA'LIM VA MALAKA OSHIRISH MASALALARI

Abrorov Sirojiddin

*“O‘zbekiston iqtisodiyotini rivojlantirishning ilmiy asoslari va muammolari”
ilmiy tadqiqot markazi, PhD*

Islom kapital bozori global moliya tizimining muhim tarkibiy qismi bo‘lib, bozor ishtirokchilari o‘rtasida resurslarni safarbar qilish va taqsimlashning muhim yo‘li bo‘lib xizmat qiladi. Bozor bir qator moliyaviy mahsulotlar va xizmatlarni taklif etadi, shu jumladan sukuk, islomiy fondlar va islomiy aksiyalar. So‘nggi yillarda bozorda qulay demografik va iqtisodiy omillar, shariatga mos keladigan moliyaviy mahsulotlarga talabning oshishi va qulay me‘yoriy-huquqiy muhit tufayli sezilarli o‘sish kuzatildi.

Biroq, islom kapital bozorining o‘shishi va rivojlanishi asosan uning institutsional asosiga bog‘liq. Ushbu fondlarga shariat kuzatuv kengashlari, islom moliya institutlari, tartibga soluvchi organlar va bozor vositachilari kiradi, ular bozor operatsiyalari uchun asos yaratadi, Islom tamoyillarini amalga oshiradi va oshkoralikni targ‘ib qiladi. Ushbu institutlar bozorni rivojlantirish va tartibga solishda hal qiluvchi rol o‘ynaydi va uning yanada o‘shishi uchun juda muhimdir.

Islom kapital bozori mahsulotlari to‘liq shaklda va samarali faoliyat ko‘rsatishi uchun unga bog‘liq barcha masalalarni kompleks tarzda tadbiq qilish lozim bo‘ladi. Buni biz islom kapital bozori ekotizimi deb talqin qilamiz. Ekotizim deganda tizim faoliyati va rivoji uchun xizmat qiluvchi o‘zaro bir-bir bilan bog‘langan sohalar va elementlar agregatsiyasi tushuniladi.

Islom kapital bozori ekotizimi bu – bozor faoliyati va rivoji uchun xizmat qiluvchi o‘zaro bir-biri bilan bog‘langan sohalar, institutlar, ishtirokchilar va boshqa shu kabi elementlar agregatsiyasi. 1-rasmda islom kapital bozorining ekotizimi keltirilgan.

Islom kapital bozorining rivojlanishi bozor operatsiyalari va tartibga solish uchun xizmat qiladigan bir nechta institutsional asoslarga tayanadi. Ushbu institutsional asoslarga shariat kuzatuv kengashlari, islom moliya institutlari, tartibga soluvchi tashkilotlar va boshqa bozor vositachilari kiradi.

Shariat kuzatuv kengashlari islom kapital bozorini rivojlantirish va tartibga solishda hal qiluvchi rol o‘ynaydi.